

Vodič kroz Galeriju je ujedno i blagajnik, a za vrijeme zimskih i proljetnih mjeseci organizira rad male likovne radionice. Ujedno obavlja propagandne poslove surađujući s turističkim agencijama.

9) Zavičajnu zbirku osnovali su franjevci, odnosno Hrvatska franjevačka provincija u Klanjcu i otvorili je pod tim imenom javnosti 20. lipnja 1981. g.

Iako su je zamislili kao zavičajnu, ona po svom sadržaju danas to nije jer sadrži slike (od 17. do 20. st.), skulpture (17. 18. i 19. st.), predmete umjetničkog obrta (18. i 19. st.), crkveno posuđe, rijetke knjige i dokumente o osnutku samostana, dakle nema sve one odjele koji su preduvjet za taj naziv. Budući da je cijelo prizemlje samostana gotovo neiskorišteno (jer ovdje žive i rade samo dva franjevca), zajednički planiramo sanaciju kako bi preuredili i proširili ovu Zbirku. Cilj je da po strožim muzeološkim kriterijima izložimo djela iz područja slikarstva i kiparstva i ostvarimo tako jednu Galeriju starije umjetnosti s Otonom Ivekovićem do A. Augustinčića, koji se ovdje rodio, E. Tomaševića i Ede Kovačevića koji su ovdje često boravili i stvarali.

Već početkom 1982. g. franjevci su nam prvotno radi svoje osnovne djelatnosti predali na upravljanje svoju Zbirku, a mi smo, samo nekoliko mjeseci kasnije uselili u prostran depo i tako riješili smještaj bar jednog dijela Augustinčićevih radova.

Kako su brojna djela uglavnom oštećena, a neka čak u vrlo lošem stanju, započeli smo plansku restauraciju i međumuzejsku suradnju s Muzejom za umjetnost i obrt u Zagrebu. Po listi prioriteta na redu su skulpture sv. Ivana Krstitelja i Apostola (djela iz 18. st.).

Realizacijom zacrtanog plana Galerija A. Augustinčića zauzela je četiri objekta u staroj jezgri:

- novoizgrađenu zgradu u voćnjaku Franjevačkog samostana,
- južno krilo samostana za Zbirkom i depoom,
- bivšu Singerovu kuću s upravom, administracijom i bibliotekom na prvom katu i Salonom u prizemlju,
- zgradu bivšeg klanječkog kina preuređenu i temeljito obnovljenu za potrebe depoa.

Time smo ostvarili uvjete za dobar rad memorijala, a u Klanjcu stvo-

riili muzejsko središte. Jer ako se u Krapinu ide zbog arheologije, u Kumrovec zbog etnologije, u Stubicu zbog povijesti, u Klanjec se sigurno dolazi, a dolazit će se ubuduće još više, zbog umjetnosti.

ABSTRACT

On the occasion of the tenth anniversary of Antun Augustinčić's Gallery in Klanjec

Slavica Marković

This is a review of the Gallery's activities from its founding to the present day. The Gallery displays three thematic units of Antun Augustinčić's sculptures: intimate sculpture, portraits, and statues.

The Gallery has well developed activities which include exhibitions, publishing and research. At the moment new premisses are being adapted within the Local Collection of the Franciscan monastery. The space will be used for exhibitions of the works of artists from that area.

Djelo suvremene umjetničke prakse — problemi i iskustva postava

Vlastimir Kusik

Galerija likovnih umjetnosti u Osijeku, Osijek

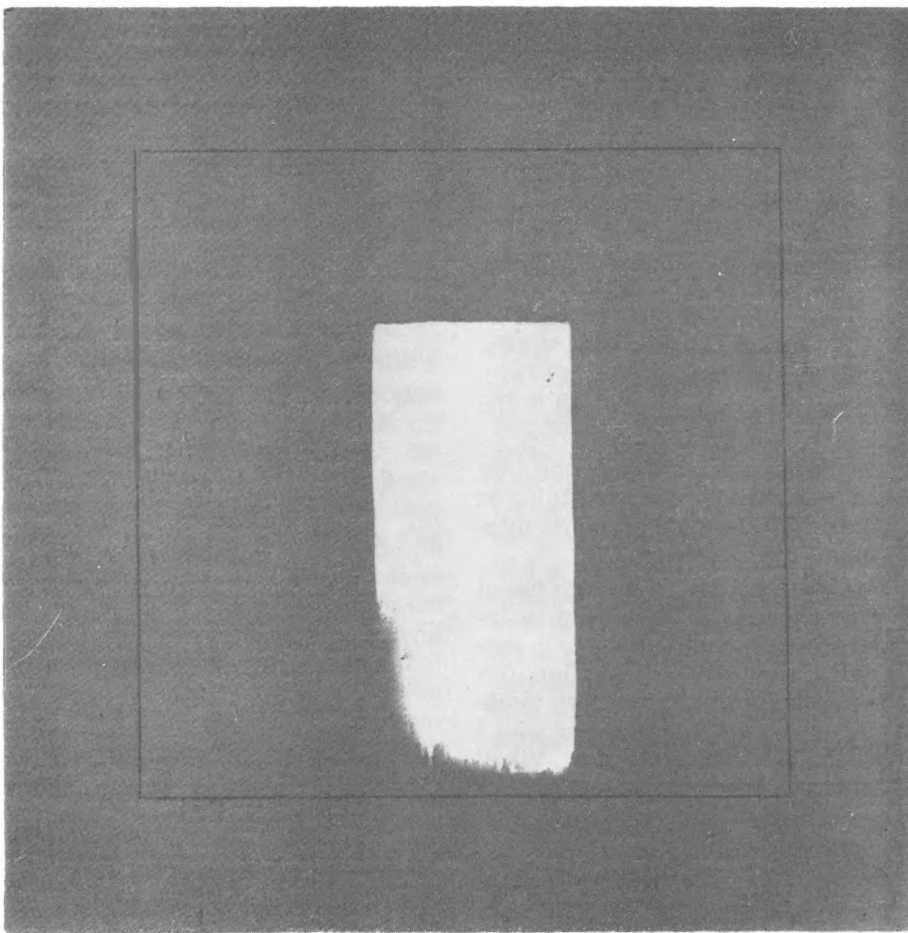
Primljeno: 2. 4. 1986.

Razvoj muzeja u smjeru različitih specijalističkih disciplina uvjetovao je i različite oblike edukacije stručnog kadra koji takovu muzejsku praksu treba stručno realizirati kako u muzejskom postavu, tako i ukupnom konceptu prezentacije određenog umjetničkog fenomena. Teorija i praksa muzeološke nauke mnogo je učinila da ti aspekti specifičnosti novih muzejskih disciplina dobiju odgovarajući tretman u edukaciji, čime je udovoljeno želji da različite probleme rješavaju različito obrazovani muzejski kadrovi. Najdalje se u tome otišlo u problematici klasične muzejske građe, dakle one građe koja ima definirane stilsko-morfološke karakteristike i, u skladu s tim, tehničko-tehnološke predispozicije. Za rješavanje tih problema željeni obrazovni nivo najčešće je spoj povijesti umjetnosti, općeg muzeološkog znanja, opća stručna znanja iz konzervacije i uže poznavanje jedne (tražene) povijesne ili povijesnoumjetničke discipline.

Način stjecanja ovih stručnih znanja i iskustava prolazi kroz uobičajene oblike edukacije: studij, specijalizacija, muzejska praksa i, iznad svega, samoobrazovanje uz tekuću praksu.

Postoje međutim problemi muzejske prakse, pa prema tome i načina edukacije muzejskog kadra, za čije rješavanje teško da se može naći odgovor u postojećim oblicima studija, muzeoloških specijalizacija, a vrlo je malo i ustanova gdje se stručnjak može studijski uputiti u problem kroz tekuću praksu. Radi se o problematici muzejskog (ili galerijskog) postava i prezentacije suvremene umjetnosti, umjetnosti što nastaje danas, a koja često zna imati tako posebne karakteristike, da je odluku o realizaciji potrebno donijeti odmah i posebno za date okolnosti. Takozvane »date okolnosti« su slijedeće — postaviti u muzejski (galerijski) prostor (koji je »tipičan« i nepromjenjiv) specifične umjetničke predmete. Ovi »specifični umjetnički predmeti« specifični su po svom stilsko-morfološkom karakteru, po čemu su umjetnički, i po svom predmetnom karakteru čime se predstavljaju kao muzeološki (galerijski) izložci karakterističnog specifikuma. Na primjeru izložbe **Primjeri primarnog i analitičkog slikarstva u Jugoslaviji** (autori J. Denegri, T. Brejc, V. Kusik; Galerija likovnih umjetnosti Osijek, 1982.) pokušat ću obrazložiti problematiku kako muzeološki promisliti (i realizirati) ovakvu izložbu i, u skladu s tim, koliko je aktualan problem edukacije muzejskog stručnjaka da bi ovakav problem riješio. Izložbom je predstavljeno 14 umjetnika sa 24 rada (postav u Osijeku). U katalogu izložbe tiskana su četiri teksta — veliki uvod (J. Denegri: **Primarno-analitičko, modusi slikarske prakse 70-tih godina**) i tri teksta kojima su predstavljene tri grupe jugoslavenskih slikara. K tome, u katalogu su tiskani bibliografija, tekstovi umjetnika i kronologija o ovom slikarstvu u Jugoslaviji. Sadržajno, želja je bila da se izložbom pokušaju sabrati prvi retrospektivni pogledi na tu vrstu umjetnosti u jugoslavenskim sredinama u kojima se pojavila. Termin **primarno i analitičko** predložen je kao obilježje određene slikarske prakse što se manifestirala u kompleksu umjetničkih zbivanja 70-tih godina.

»Karakter umjetničkog predmeta« na slikama primarnog ili analitič-

Problem postava — kako izraziti neslikarski karakter slikarskog fenomena, Dean Tokanović-Toumin, »Bijelo 21«, 1980, ulje na platnu

kog slikarstva izražen je naglašavanjem da su one PREDMET, dakle objekt na kome se vrši određena umjetnička (slikarska) operacija koja, na prvi pogled paradoksalno, nije slikarski postupak sa željom da se stvori muzejski predmet (slika) u klasičnom smislu. Slika želi biti (po sebi to i jest) umjetnički objekt kao rezultat određenih slikarskih postupaka i procesa unaprijed zadatog koncepta. Slika je predmet preliminarne odluke ili slikarskog koncepta koji je sam po sebi umjetnička ideja.

Kako dakle izložiti niz takvih umjetničkih radova (objekata, predmeta) i stvoriti pravu predstavu o komplementarnom odnosu među njima, prvenstveno kao umjetničkog fenomena (čije zajedničke karakteristike objedinjuju, uz specifične razlike, niz ovih umjetnika), a tek potom na razini umjetničkog predmeta kao muzejskog objekta. I dalje, kako kroz postav učiniti očiglednim nešto (umjetničku ideju) što nije primarno predmetno vizibilnog karaktera.

Očigledno je da se u takvoj situaciji muzejski stručnjak nalazi u

dvostrukoj ulozi — kao klasično educirani muzejski praktičar, te kao povjesničar umjetnosti koji posebno i specifično treba da poznaje karakter (umjetničku prirodu) tih i takvih umjetničkih predmeta. Nema dakle ni govora da se zahtjevu takvog postava može udovoljiti samo sa iskustvom i poznavanjem općih zakonitosti muzejske prakse. I obratno, samo poznavanje ovog umjetničkog fenomena nije dovoljno da bi se udovoljilo zahtjevu dobrog muzejskog postava.

Da bi se riješio ovaj problem, potrebno je povezati iskustvo i znanje muzejske prakse i povijesti umjetnosti, odnosno znanje uže problematike aktualne umjetničke prakse. Možemo reći i više od toga, potrebno je posve određeno iskustvo na sličnim projektima te usko i specifično znanje o točnoj umjetničkoj materiji.

U takvoj situaciji kustos teško da može računati na prethodna znanja stečena praksom ili kroz stručnu literaturu. Očigledno je da se nalazimo pred pojavom stručne sa- moedukacije, stručnjak se educira

kroz tekuću muzejsku praksu jednako kao što se stručno usavršava kao povjesničar umjetnosti prateći tokove aktualne umjetničke prakse. S gledišta muzeološke teorije malo se govori o problemima kako rješavati problematiku specifičnosti suvremene umjetničke prakse u uvjetima klasičnih muzejskih prostora i standardne muzejske opreme. Zaboravlja se da RAD suvremene umjetničke prakse, jednako kao i svaki drugi objekt, diktira i način vlastite prezentacije kako u postavu, tako i ukupne prezentacije u katalogu, zaključno s dokumentacijom.

Problem prezentacije suvremene umjetničke prakse, kao teorija i praksa, posve je zadatak kustosa, koji odlučuje koliko će pažnje posvetiti tom aspektu projekta koji realizira, jer o tome ne misli ni umjetnik a najčešće ni autor izložbe (ako je izvan muzeja).

I zaključno, da se vratimo suštini problema, kako i na koji način pružiti odgovarajuću stručnu edukaciju stručnom muzejskom radniku. Teško je za očekivati da je rješenje u nekom od oblika klasične studijske (fakultetske) edukacije. Budući da u galerijama (muzejima) ima kustosa koji vladaju materijom suvremene umjetnosti, trebalo bi da se iznađe način kako bi se prenijelo to stečeno iskustvo i praksa. Možda bi bilo dobro da se organiziraju studijski boravci u muzejima koji se bave isključivo ovom praksom, ili da se o ovoj tematici organiziraju stručni seminari. Nadalje, dobro bi bilo da se tokom svake velike izložbe održi stručni obilazak s autorom, kako bi se proanalizirala samo ova tematika. Jer osloniti se samo i isključivo na samoinicijativu kustosa prevelik je rizik, koji najčešće rezultira improvizacijom na štetu umjetničkog rada.

ABSTRACT

Contemporary art practice — The problems of display and experience

Vlastimir Kusik

Using the exhibition »Examples of Primary and Analytic Painting in Yugoslavia« organized by the Art Gallery in Osijek in 1982, the author discusses the problems of museological considerations and the realization of an exhibition of modern art. He also draws attention to the possibility of educating museum specialists who could deal with such tasks.

It is further suggested that curators should undertake study visits to museums dealing with the organization of modern art exhibitions, or that specialist seminars for curators should be held dealing with this subject.

Kulturna i spomenička baština Zaostroga

Ivica Kokić

Muzej revolucije, Makarska

Primljeno: 16. 8. 1985.

Najistočnije naselje na Makarskoj rivijeri je Zaostrog. Okružuju ga tri brda (Viter, Plana i Šapašnik).

Kulturna i spomenička baština ovog mjesta malo je poznata, slabo izučavana, a još slabije popularizirana, a zaslužuje posebnu pažnju.

Ovo mjesto je nekada bilo malo selo ispod planine Biokovo, a danas imamo dva Zaostroga: stari napušteni Zaostrog-selo i novi Zaostrog-kraj, koji se sve više pretvara u privlačno ljetovalište. Po ostacima graditeljstva i sl., te starim knjigama i dokumentima koji se čuvaju u samostanskoj biblioteci, možemo donekle rekonstruirati povijest ovog kraja, te spomeničke i kulturne vrednote.

Graditeljstvo (npr. antički spomenici, srednjovjekovne utvrde, gotičke crkve i sl.) ima izvjesni kontinuitet gradnje sve do naših dana.

Namještaj, slike, kipovi i umjetnički obrt također predstavljaju razne stilske epohe, a čuvaju se u samostanu Sv. Marije u Zaostrogu.

Tragovi ljudskog života na području Zaostroga sežu u daleku pretpovijest, o čemu svjedoči i granitni ručni žrvanj iz mlađeg kamenog doba. Žrvanj je nađen 1953. god. na Viteru.

Još neistražene nekropole (gomile) svjedoče da su ovo mjesto nastanjivali i Iliri.

O rimskoj kulturi svjedoče mnogi sačuvani antički spomenici (kameni reljef plesača i frulaša u ilirskoj narodnoj nošnji, reljef boga Mitre i dva nadgrobna spomenika, zatim korintski kapitel i sarkofag bez poklopca itd.).

Nakon seobe naroda, ovo mjesto dobiva slavenski naziv Ostrog. Srednjovjekovni Ostrog (utvrda) nalazio se visoko u brdu. Ruševine

utvrde grada iz 15. st. kojim je gospodarila vlastela i danas se vide. Među ruševinama ističe se kameni prag s reljefom ruke.

U 17. st. Zaostrožani su se počeli spuštati na kraj (k moru), a poslije potresa 1962. god. svi su se nastanili na obali.

Osim spomenutih spomenika, u selu postoje tri crkve: stara gotička crkva Sv. Barbare, Sv. Roko (17. st.), Sv. Barbara (19. st.); te tri kapelice: Sv. Ante (selo — 19. st.), Gospina (Kučine — 20. st.) i Sv. Ilije (Prosik — 19. st.).

Iz novije povijesti u Zaostrogu (selu) možemo uočiti i graditeljstvo etnografskog značaja s veoma interesantnim detaljima.

Borba zaostroškog stanovništva u II. svjetskom ratu obilježena je također, i to spomen-pločama i modernim spomenikom podignutim 1980. god. na obali (kod pristaništa), a posvećen je palim borcima i žrtvama fašističkog terora. Visok je 10 m. U presjeku, konturama ocrtava pticu u letu — borbom stečenu slobodu.

Spomenik je djelo našeg akademskog kipara Rudolfa Matutinovića. Međutim, najpoznatiji spomenik Zaostroga i cijelog Gornjeg (Makarskog) primorja je franjevački samostan Sv. Marije u Zaostrogu, koji prema jednom turskom zapisu iz 1671. god. »postoji iz davnih vremena...«

Iz doba turske vladavine sačuvan je kameni natpis (1589. g.) pisan hrvatskim jezikom i bosančicom.

Samostan je svoj »kulturni zenit« dosegao u 18. st.; tada je konačno i arhitektonski oblikovan (prestala su razna stilska nadograđivanja).

U samostanskoj biblioteci (15.000 knjiga) ima i rariteta (nekoliko inkunabula).

Arhiv, koji počinje turskim hudžetom iz 1494. g., osim 457 turskih dokumenata, sadrži naročito bogatu građu iz 18. st.

Prigodom 250. obljetnice rođenja fra Andrije Kačića Miošića, uz pomoć JAZU, god. 1954. osnovan je »Kačićev arhiv« s ciljem da prikupi sve što je u vezi s Kačićem.

Kačić je prvi hrvatski pisac koji je cijelu jednu knjigu ispunio pravim narodnim pjesmama, koje uglavnom govore o narodnoj prošlosti. On je jedna od najmarkantnijih naših pojava u doba evropskog predromantizma.

U samostanu se, među slikarskim i kiparskim djelima osobito ističe mramorno poprsje fra Andrije Kačića koje je 1889. god. načinio I. Rendić i Meštrovićev spomenik starcu Milovanu u pozi guslara, načinjen od sadre 1953. god.

Sačuvano je nekoliko predmeta umjetničkog obrta — srebrna kadičnica ukrašena kulama i tornjićima, srebrna gotička ladica te dva procesijska križa od pozlaćene mjedi. Tim predmetima, koji su vjerojatno radovi domaćih majstora (15. st.), pripada i ulomak veziva na kome je prikazana **Madona s djetetom**.

Dio etnološke zbirke u samostanu sv. Marije u Zaostrogu

